

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Miljödatastöd
Mikaela Asplund
Leif Hallbäcken

2020-02-18

Verksamhetsberättelse Miljödatastöd 2019

Innehåll

1.	Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete	2
	Resultatet från kvalitetsarbetet 2019	3
2.	Utveckling av datavårdskap och system för datahantering	5
3.	Metadatanhantering med speciell hänsyn till geodatasamverkan, Inspire och Tilda	5
4.	Mallar, riktlinjer och modeller	6
5.	Tekniskt stöd	7
6.	Internt arbete	7

1. Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete

Under året har kontakter förekommit både externt med olika myndigheter och internt inom SLU, vilket inneburit informationsspridning om Miljödatastöds (MDS) verksamhet samt möten av konsultativ karaktär rörande datahantering med verksamheter inom främst fortlöpande miljöanalys och tillhörande stödverksamheter.

Kontinuerligt har erbjudits stöd till genomförande av verksamheternas kvalitetsarbete att göra självvärderingar och åtgärdsplaner på sedvanligt sätt. Fokus har under året legat på att planera och genomföra uppföljning för ett begränsat antal verksamheter som ingår i kvalitetsarbetet (se nedan).¹

Fortsatt har som tidigare år arbetet med att delta i Skoglig Resurshushållnings (SRH):s utskott för systemutveckling.

MDS deltar löpande sedan 2015 i nämnden för det skogliga miljöanalysprogrammet (Foman-S). I nämnden diskuteras bl. a. budget och verksamhetsstrategiska frågor för datahanteringsverksamheter inom miljöanalysprogrammen ”Skog”, ”Vilt” och ”Klimat”. Sedan 2019 inbjuds MDS även till möten i Foman-NJ. Kontakt och dialog med prefekter om kvalitetsfrågor aktuella för institutionerna har skett dels genom deltagande i vicerektors samtliga programbesök dels i de introduktionsmöten som Miljödatastöd hållit i samband med uppföljning av kvalitetsarbetet.

¹ <https://internt.slu.se/stod-service/fortlopande-miljoanalys/verksamhetsstod/ingangssida/kvalitetsarbete/>

Information om Miljödatastödverksamhet och aktuella händelser har under året kommunicerats i två nyhetsbrev.

Under året har kontakt och dialog skett löpande med andra stödfunktioner, då särskilt Sekretariatet för arkivering och publicering av forskningsdata (DCU). Exempelvis ska den datahanteringsplan som ingår i kvalitetsguiden i framtiden harmoniseras med motsvarande som DCU tar fram, som i sin tur samordnas med en nationell datahanteringsplan som koordineras av Vetenskapsrådet och som ska gälla för de lärosäten som ingår i SND-konsortiet².

Arbetet med att förbereda för en sammanslagning mellan Miljödatastöd och Data Curation Unit (DCU), som båda organisatoriskt hör till SLU-biblioteket, intensifierades under verksamhetsåret. Under hösten utarbetades ett förslag till uppdragsbeskrivning för den nya enheten med avsikten att få till en sammanslagning runt årsskiftet 2019/2020. Beslutet om inrättande av en ny enhet kommer sannolikt ske under första kvartalet 2020.

I en årlig kvalitetsrapport, som finns tillgänglig på MDS webbplats, redovisas under året genomfört kvalitetsarbete samt MDS rekommendation för fortsatt arbete 2020.

Resultatet från kvalitetsarbetet 2019

Sammantaget noterades sex avvikelser i Lagra-processen, en avvikelse i Tillhandahålla-processen och 24 observationer i de sju verksamheter som följdes upp.

De viktigaste erfarenheterna är att det i verksamheterna kan förekomma att:

1. beskrivning av data och variabler i datakällor inte är sammankopplade med data, vilket komplicerar användning och förståelse för data,
2. det finns tveksamheter om vilket av data som hanteras som utgör originaldata,
3. otydlighet finns om vilka rutiner som gäller för säkerhetskopiering och återläsning av data,
4. roller och behörigheter för hantering av data är otydliga,
5. åtkomst till data är otydligt för externa användare när publicerat data saknas eller kontaktinformation saknas på webben för att kunna beställa data,
6. kännedom saknas om hur hantering av data och beskrivande information ska ske när verksamheten inte längre kan upprätthållas på grund av bristande finansiering eller att nyckelpersoner slutar,
7. verksamhetsledare/projektledare behöver ha en årlig återkommande diskussion med sina stödaktörer för att få kännedom om huruvida kraven uppfylls i alla delar av datakedjan man är ansvarig för och inte bara anta att stödaktörerna lever upp till kraven.

² <https://snd.gu.se/sv/samarbetsportalen/snds-konsortium>

8. det finns brister i informationsflödet till Miljödatastöd om hur projekten/ verksamheterna upprätthålls och vilka eventuellt nya verksamheter som finns på institutionerna som borde delta i kvalitetsarbetet samt vilka verksamheter som är avslutade. Dialog kan också saknas gällande behov av stöd i datapublicering och/eller arkivering av data och dokumentation för avslutade projekt, men då är det DCU och dokumentationsenheten på SLU som bör involveras.

Tillsammans med dokumentationsenheten vid SLU har arbetet med att införa rutiner och funktionalitet för arkivering av kvalitetsdokument samt verksamheternas grunddokumentation i Public360 färdigställts. En manual har även tagits fram som beskriver hur DA-rollen på institutionerna ska bistå miljöanalysverksamheterna i att ladda upp kvalitetsdokument i systemet. Kvalitetsguiden version 2.4 är uppdaterad i enlighet med den nya rutinen.

Statistik över deltagande och genomförande av kvalitetsarbetet utgör på samma sätt som tidigare (sedan 2015) underlag till uppföljning av SLU:s miljömål för miljöanalysen, vilken tillhandahålls SLU:s miljöchef halvårsvis.

I och med beslutet 2018 om att tillämpa ett internrevisionsliknande arbetssätt för uppföljning och stöd i kvalitetsarbetet är den grundläggande strategin att inför varje verksamhetsår, fr.o.m. 2019, avgränsa till att fokusera på och följa upp specifika krav (och processer) i kvalitetsguiden och för ett begränsat antal verksamheter. Erfarenhet från 2018 medförde att arbetet under verksamhetsåret i dessa delar inriktades på processerna lagring och tillgängliggörande av data samt de delar inom dessa processer som handlar om dokumentation och då särskilt beskrivningar som främjar förståelse och därmed återanvändning av data.

Sedan SLU:s internrevision genomförde en granskning av SLUs tjänster inom IT 2014, har risker identifierats p.g.a. att behovet av att lagra större mängder data har ökat kraftigt. Under 2017 genomfördes därför ytterligare en granskning där syftet var att bedöma i vilken utsträckning fillagring vid SLU är effektiv, ändamålsenlig och sker med tillfredsställande säkerhet. MDS deltog som intervjupersoner till den avvikelserapport som internrevisionen har framfört och har också fört fram synpunkter på innehållet i rapporten. Under 2019 (liksom 2018) har det inte skett något nytt utifrån de förslag som fördes fram i rapporten.

Seminarier och webinarier

Den 2 oktober 2019 genomfördes ett webinarium som handlade om kvalitetsarbetet 2.0 i SLU:s miljödatahantering och hur man använder den nya arbetsplatsen i SharePoint för självvärderingarna.

2. Utveckling av datavårdskap och system för datahantering

Fokus under 2019 (och 2020) har varit att bistå datavårdskapet för DV Naturdata: arter och det nyetablerade DV Naturdata: landskap (initialt med visst data från NILS och THUF strandinventering). Initialt fanns önskemål om att Miljödatastöd skulle axla en koordinatorsroll för dialogen mellan datavårdarna men fick av resursskäl avstå det. Istället har Miljödatastöd varit rådgivande i diskussionerna mellan avdelningen för landskapsanalys vid SRH och Artdatabanken avseende frågor om IT-infrastruktur och dataflöden och bistått i arbetet med framtagning av dataproduktspecifikationer.

Under året har Miljödatastöd tillsammans med Miljöanalytikansliet arrangerat en dag där viktiga dataverksamheter träffades och utbytte erfarenheter. Målet med dagen var att starta arbetet med att finna ut hur samverkan mellan verksamheterna och en mer enhetlig ingång till miljödata skulle kunna fungera. Presentationer hölls under dagen av befintliga och nya datavårdskap samt övriga verksamheter på SLU som hanterar mycket data t.ex. Riksskogstaxeringen, Viltprogrammet och andra verksamheter på Aqua förutom datavårdskap.

3. Metadatanhantering med speciell hänsyn till geodatasamverkan, Inspire och Tilda

Miljödatastöd representerar SLU i diverse myndighetssamverkan, exempelvis i förvaltningsgruppen för strategi för miljödatahantering sedan början av 2019³. Under året har en arbetsgrupp tillsammans med förvaltningsgruppen tagit fram rekommendationer för metadatanhantering i Miljö Sverige. Avsikten är att rekommendationerna ska utgöra ett stöd för de myndigheter och organisationer som hanterar miljödata och kompletterar rekommendationerna i Strategi för miljödatahantering. Rekommendationerna beskriver hur metadata för miljöinformation bör hanteras givet de olika förutsättningar som råder i varje enskild organisation.⁴

Tidigare har Miljödatastöd deltagit i arbetsgruppen ”Knäckfråga metadata” inom regeringsuppdraget ”Digitalt först – Smartare miljöinformation”⁵ som har samordnats av Naturvårdsverket. Uppdraget lämnade in sin slutredovisning 28 februari 2019. Därefter har arbetet övergått i ordinarie verksamhet och samverkan fortsätter på frivillig basis för de involverade myndigheterna.

³ <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Oppna-data/Strategi-for-miljodatahantering/>

⁴ <http://www.naturvardsverket.se/upload/sa-mar-miljon/oppna-data/miljodatastrategi/rekommendationer-for-metadatanhantering-i-miljosverige-v1.pdf>

⁵ <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Regeringsuppdrag/Digitalt-forst-smartare-miljoinformation/>

I december 2013 levererade SLU som informationsansvarig myndighet, planenligt enligt rådande Inspirekrav, metainformation och tillhörande tjänster avseende Riksskogstaxeringens data till geoportalen.se. Arbetet att ta fram denna information leddes av MDS och genomfördes i samverkan med SLU:s GIS-stöd, ansvarig institution (SRH) samt konsultstöd (Metria och Gitter i olika faser). Avsikten var att delar av arbetet skulle fortsätta även under 2019 med sedvanlig uppdatering av den befintliga (harmoniserade) datamängden från Riksskogstaxeringen och tillhörande metadata. Delvis p.g.a. personalbyte på Riksskogstaxeringen har detta arbete halkat efter under 2019.

Som ett resultat av genomlysningen av Tilda (2018) påbörjades en ny förstudie våren 2019 bl. a. i syfte att se över och vid behov omdefiniera projekt mål, behov och krav. Verksamhetsrepresentanter från Miljödatastöd, DCU, IT-avdelningen och dokumentationsavdelningen har tillsammans med två konsulter deltagit i förstudien som ska slutleverera senast sista mars 2020.

Miljödatastöd har under året varit kontaktnod för SLU inom ”Hack for Sweden”. Däremot har personresurser saknats för att koordinera SLU:s deltagande 2019, som tidigare år, utan detta genomfördes av vicerektor för miljöanalys med stöd av miljöanalyskansliet som också representerade SLU vid evenemanget. Några representanter från SLU-biblioteket deltog som observatörer på hacket och har därefter i dialog med bl. a. Miljödatastöd framställt ett förslag på hur SLU kan jobba vidare med innovation och medverkan på den ”öppna data”-arenan. Tanken var att förslaget skulle hanteras av SLU:s ledning i hopp om att komma till beslut om hur ansvar för det fortsatta arbetet ska se ut, men detta har ännu inte skett.

Det nationella samarbetet om öppna myndighetsdata har till stor del legat på sparlåga sedan 2018 i och med att digitaliseringsmyndigheten (DIGG) övertog ansvaret (och den tillhörande dataportalen för öppna myndighetsdata opnadata.se) från Riksarkivet. DIGG ansvarar bl.a. för regeringsuppdrag öppna data, datadriven innovation och AI⁶.

4. Mallar, riktlinjer och modeller

Under 2019 intensifierades arbetet med mallar i syfte att färdigställa databeskrivningsdokumentet ”Rekommendation för beskrivning av miljödata på SLU:s webb”⁷ (vilket beslutats i feb-20 av vicerektor för miljöanalys samtidigt med den nya versionen av kvalitetsguiden version 2.4).

⁶ <https://www.digg.se/utveckling--innovation/oppna-data-och-datadriven-innovation/regeringsuppdrag-oppna-data-datadriven-innovation-och-ai>

⁷ <https://internt.slu.se/globalassets/mw/foma/verksamhetsstod/miljodatastod/kvalitetsguides-dokument/rekommendation-for-beskrivning-av-miljodata-version-1.0.pdf>

Samverkansarbetet med DCU i framtagandet av mall för datahanteringsplan (se kapitel 1) har under 2019 legat på sparlåga (liksom 2018) i avvaktan på det nationella initiativet.

5. Tekniskt stöd

Sedvanligt stöd i användning av Miljödatastöds Sharepointsite för kvalitetsarbetet har getts löpande till alla Fomaverksamheter som deltar i kvalitetsarbetet eftersom all kvalitetsdokumentation hanteras i detta system. Genomgripande anpassning av siten har genomförts p.g.a. de omfattande förändringarna i Kvalitetsguiden version 2.3.

Fortfarande har ingen verksamhet visat större intresse för att leverera data för tillgängliggörande via datapubliceringsverktyget PX-webb, även om ett par har uttryckt sådant intresse. Programvaran för den gemensamma versionen av PX-webb är installerad på en virtuell server som förvaltas av IT-avdelningen och administreras av Miljödatastöd.

6. Internt arbete

Planering, styrning och uppföljning samt upprättande av årlig verksamhetsplan, verksamhetsberättelse och kvalitetsrapport.

Under året har skett nyrekrytering i samverkan med DCU av en heltidstjänst där personen i huvudsak kommer att arbeta med frågor kopplade till Miljödatastöd.